

Landelijke Cliëntenraad, postbus 95966, 2509 CZ Den Haag

Aan de Vaste Tweede Kamer Commissie van
Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Bezoekadres
Landelijke Cliëntenraad
Bezuidenhoutseweg 60
2594 AW Den Haag

070 34 99 790
info@lcr-suwi.nl
www.landelijkecliëntenraad.nl

Den Haag, 30 september 2015

Betreft: VN-verdrag inzake mensen met een handicap
Referentie: LCR/TK/15-0093/GvdM/BH

Geachte dames en heren,

De Landelijke Cliëntenraad (LCR) heeft ruim vier jaar een actieve bijdrage geleverd aan het openbare en politieke debat over het VN-verdrag inzake mensen met een handicap. De LCR heeft in haar werkplan voor 2016 het VN-verdrag als een van haar speerpunten benoemd. We staan te popelen om aan de implementatie te werken, eigenlijk zijn we daar al jaren mee bezig, want dat kon al voor ratificatie.

Maar binnenkort is het officieel: Nederland ratificeert het VN-verdrag!

Onze blijdschap hierover wordt echter stevig gedempt door de wijze waarop de regering de implementatie van het verdrag voor zich ziet. Deze aanpak geeft geen energie. Nederland ratificeert dit verdrag toch omdat we het belangrijk vinden? En er graag met ambitie mee aan de slag gaan? De LCR vindt dat de regering zich te weinig opstelt als richtinggever, initiator en uitdrager van de morele en juridische waarden van het verdrag.

In plaats daarvan wordt de eigen opstelling 'toegelicht' door er op te wijzen dat het VN-verdrag in Nederland grotendeels een programmatisch karakter heeft omdat onze wetten VN-proof zijn (op een enkele na). Maar intussen bestaat discriminatie in onze samenleving en staat nergens dat we die zo snel mogelijk moeten opheffen.

De regering wijst erop dat er een cultuurverandering moet komen.

Die cultuurverandering zet niet vanzelf in door de ratificatie alleen onder de aandacht te brengen van de Nederlandse samenleving. En het is inderdaad 'geen druk op de knop' maar de regering zou er toch wel een stevige slinger aan kunnen geven!

Verder vindt de LCR dat we in de discussie over het VN-verdrag bijna zijn vergeten wat hierin het eerstgenoemde algemene beginsel is: "Respect voor de inherente waardigheid, persoonlijke autonomie, met inbegrip van de vrijheid zelf keuzes te maken en de onafhankelijkheid van personen".

Wij verwijzen u graag naar een publicatie van Schuurman en Nas¹ over de wezenlijke belofte die we aan onszelf doen als het bijvoorbeeld gaat om mensen met (licht) verstandelijke beperkingen. Dit beginsel biedt ons een moreel en juridisch kader voor de participatie van mensen met beperkingen. Het verdrag is, zo schrijven de auteurs terecht “een richtsnoer, hulpmiddel en toetssteen van groot belang in het proces van inclusie in Nederland”.

De LCR vindt dat bestrijding van achterstelling en discriminatie op grond van handicap of beperking hand in hand moet gaan met dit beginsel van persoonlijke autonomie. Door de persoonlijke autonomie inhoud te geven bij concrete plannen om achterstellingen aan te pakken kan Nederland écht laten zien dat ze mensenrechten serieus neemt.

Uw Kamer heeft bij de schriftelijke vragenronde een aantal vragen gesteld die ook bij de LCR leven. De antwoorden op deze vragen vinden wij niet bevredigend.

De LCR heeft erover nagedacht hoe de implementatie van het VN-verdrag effectiever kan. We hopen dat u de staatssecretaris er via moties toe beweegt om het plan van aanpak concreter te maken. Wij pleiten ervoor het plan van aanpak SMART te benaderen, de betrokkenheid van de doelgroep goed te regelen en een meetbare monitoring en verantwoording op landelijk niveau..

Plan van aanpak SMART maken

Het College voor Rechten van de Mens heeft volgens de LCR meer dan duidelijk uiteengezet dat het instrument van een plan van aanpak vraagt om concrete doelen, inzet, planning, evaluatie om toe te werken naar die inclusieve samenleving.

De Alliantie laat zien dat andere landen wel in staat zijn een plan van aanpak te maken met veel concretere doelstellingen.

De oplossing: geef als eindverantwoordelijke richting.

De LCR denkt dat die richting heel goed mogelijk SMART is aan te geven.

Een aantal concrete suggesties:

- Studeren

Uit onderzoek blijkt dat studenten met een beperking veel vaker uitvallen.

Van de HBO-studentenvalt 14% uit (vijf jaar na start), dat is 3% bij studenten zonder beperkingen. Bij het WO is die verhouding 7% om 2%. In termen van het VN-verdrag betekenen deze cijfers dat onze samenleving studenten met een beperking discrimineert. Deze studenten, ook al denken we dat ze zich zelf kunnen redden, studeren niet af, zitten zonder diploma en blijken ook vaker werkloos te zijn.

Terwijl zij de ambitie hadden om op hun opleidingsniveau mee te draaien op onze arbeidsmarkt. Ze kunnen hun talenten niet inzetten, hun leven niet leven zoals zij dat wensen en worden afhankelijk van een uitkering.

Dit feit is niet iets om vrijblijvend en programmatische te benaderen, maar om direct mee aan de slag te gaan. Samen met de studenten en de onderwijsinstellingen, maar ook sociale zaken omdat studenten door ziekte tegen financiële problemen aanlopen die nu niet opgelost kunnen worden. De individuele studietoeslag in de Participatiewet lost dit niet op.

Het zou veel beter werken als er een SMART-plan komt om de uitval van studenten met een beperking even laag te krijgen als die van studenten zonder beperking, wegnemen van de verschillen. Het vergroten van hun persoonlijke autonomie staat hierbij centraal.

Zij kunnen afstuderen, hoeven niet meer te lenen als hun beperkingen leiden tot langere studieduur, krijgen goede stageplaatsen om zo op hun eigen niveau deel te kunnen nemen op de arbeidsmarkt.

¹ Schuurman, M.I.M. en Nas, G. (2015). Mensen met verstandelijke beperkingen in de Wmo: verheldering van concepten en handelingsmogelijkheden, NTZ 3-2015

Met tussentijdse evaluatiemomenten om te weten of het doel volgens planning bereikt wordt. Alleen zo wordt uw Kamer in staat gesteld om deze aanpak te volgen en te zien of Nederland wat betreft hoger onderwijs inderdaad gelijke kansen biedt aan studenten met een beperking.

Arbeidsparticipatie

Uit onderzoek van het CBS blijkt dat in 2013 de arbeidsparticipatie van mensen met een beperking lager is dan die van de totale beroepsbevolking (35% ten opzichte van 66.1%), maar ook lager dan ouderen (55%), niet Westerse migranten (49,9%) en vrouwen (59%). Bij jongeren lag dit percentage op 70.5%. Het percentage mensen met een beperking die werken is ten opzichte van 2008 met 7% gedaald.

Het Kabinet heeft hier beleid op ontwikkeld, namelijk de Participatiewet. Werkgevers en werknemers hebben afgesproken dat er 125.000 extra banen komen met een tijdschema. De regering monitort en als het niet goed gaat komt er een quotum. Positieve discriminatie van specifieke groepen kan op basis van VN-verdragen een legitiem middel zijn om achterstanden van groepen op de arbeidsmarkt terug te brengen.

Op het eerste gezicht lijkt dit kabinetsbeleid goed aan te sluiten bij het verdrag. De LCR is van mening dat dit maar gedeeltelijk waar is. De LCR wil dat de arbeidsparticipatie van alle mensen met een beperking hoger wordt, rekening houdend met de diversiteit van mensen met een beperking. We bepleiten een streefcijfer van 66% arbeidsdeelname. En dat binnen een termijn van maximaal 15 jaar.

Er bestaat een risico dat het behalen van de banenafpraak ten koste gaat van de arbeidsparticipatie van andere mensen met een handicap en het percentage arbeidsdeelname niet toeneemt. De LCR krijgt hier vele signalen over.

Dit vraagt om een stevige monitoring.

Daarnaast zijn veel meer inspanningen nodig van gemeenten om mensen de juiste begeleiding te bieden. Die bijdrage van gemeenten is te ongewis. Om de doelstellingen te halen is nodig dat gemeenten niet alleen de doelgroep van de Banenafpraak maar ook anderen met een beperking actief ondersteunen. Hier moet het Rijk afspraken over maken met gemeenten, anders zal de arbeidsparticipatie van mensen met een beperking op de arbeidsmarkt niet toenemen. Bijvoorbeeld dat de gemeente in het plan van aanpak met betrokkene bespreekt hoe de persoonlijke autonomie samen kan worden vergroot. Langs deze wegen bouwt Nederland samen aan die inclusieve arbeidsmarkt en hebben alle partijen er een afgestemde rol in om dat te bereiken.

De LCR vraagt u de regering bij motie de Participatiewet aan te vullen zodat de persoonlijke mogelijkheden op arbeidsondersteuning van mensen met een structurele functionele beperking worden gewaarborgd.

Inkomen

Artikel 28 van het VN-verdrag Handicap stelt dat mensen met een beperking en hun gezinnen recht hebben op een behoorlijke levensstandaard. De laatste jaren is de inkomenspositie van mensen met een beperking verslechterd ten opzichte van de rest van de bevolking. Voor velen komt het meedoen aan de samenleving door geldgebrek in gevaar.

Afhankelijk van de gemeente waar mensen hun begeleiding en ondersteuning aanvragen, kan het koopkrachtverschil oplopen tot 15%. Voor een werkende met een beperking net boven het minimum is het koopkrachtverlies 11,1%;

de werkende zonder beperking gaat er 3,8% op vooruit. Dit koopkrachteffect komt voor mensen met een beperking bovenop de 2400 euro die zij ieder jaar door hun ziekte of handicap al extra kwijt zijn aan eigen bijdragen, eigen risico en andere specifieke zorgkosten. Om ervoor te zorgen dat mensen met een beperking evenveel mogelijkheden hebben om mee te doen in onze samenleving moet de doelstelling zijn het opheffen van de verschillen in de inkomenspositie tussen mensen met en zonder beperking.

Hiervoor is een plan nodig, waarbij centrale overheid en gemeenten samen afspreken wat zij hieraan gaan doen. Nu werken centrale en lokale overheid langs elkaar heen, ten koste van de mensen met die beperkingen. Mensen met een beperking moeten hierbij in de gelegenheid worden gesteld aan te kaarten wat zij financieel minimaal nodig hebben om te kunnen participeren als ieder ander.

De LCR vraagt u per motie te verzoeken om op korte termijn meerdere SMART-geformuleerde doelstellingen te beschrijven waarmee tastbaar wordt welk doel wordt nagestreefd, wat en wie daaraan moet bijdragen en op welke termijn.

Het lijkt de LCR raadzaam om in eerste instantie de verschillende doelstelling per departement te formuleren. Het ligt in de rede dat het ministerie van SZW zijn doelstellingen in samenspraak met de LCR formuleert. Daarna kan onderleiding van de coördinerende bewindspersoon worden bekeken of de doelstellingen voldoende samenhang vertonen.

De LCR verzoekt u per motie te verzoeken dat de minister van SZW met de LCR de SMART-doelstellingen van zijn ministerie vaststelt.

Niet over maar met ervaringsdeskundigen

Het VN-verdrag is duidelijk: Er zal in overleg met cliënten of hun vertegenwoordigers moeten worden gewerkt aan de implementatie van het VN-verdrag.

Dit is geen doelstelling, maar een aanpak om het verdrag te implementeren.

Dat moet dan ook als een van de eerste klussen zijn: organiseer effectieve medezeggenschap.

De LCR volgt vanuit haar taak de ontwikkelingen van de cliëntenparticipatie in het gemeentelijke domein op de voet. En er zijn goede redenen tot zorg over de wijze waarop mensen met een beperking betrokken zijn bij het maken van de plannen in de gemeente.

Gemeenten zijn zeer druk met de nieuwe vormgeving van de burgerbetrokkenheid, maar een groot deel van de oplossingen die men kiest sluit cliënten uit, dus ook mensen met een beperking. Hier en daar zijn er platforms van gehandicapten of zijn er voornemens om VN-panels in te stellen. Maar dat is iets anders dan samen beleid maken. Kortom, de geruststellende boodschap van de staatsecretaris dat gemeenten wel met mensen met een beperking om de tafel zullen gaan is niet in lijn met wat er werkelijk gaande is bij gemeenten.

De LCR constateert dat:

- er steeds minder cliëntenraden zijn waar gebruikers zelf zitting in hebben
- er maar heel weinig gemeenten zijn die de cliënt- en burgerbetrokkenheid vormgeven met de notie dat die nieuwe vormgeving er ook in moet voorzien om overleg te kunnen voeren met mensen met een beperking.
- Gemeenten via vormen van raadpleging proberen te achterhalen wat mensen willen en ervaren, maar dat staat niet gelijk aan 'meepraten' over. Het gaat om het voeren van overleg door de hele beleidscyclus heen. Gemeenten zijn niet goed doordrongen van de noodzaak om daadwerkelijk *mét* mensen met een beperking het beleid te maken. Voor een evenwichtig beleid kan dit wel via cliëntenraden met andere gebruikers. Ook cliëntenraden hebben de opdracht om het VN-verdrag waar te maken.

De LCR vraagt u per motie te verzoeken om artikel 2.1.3 lid 3 van de WMO en artikel 47 van de Participatiewet aan te passen. Deze artikelen betreffen de wijze waarop de gemeente overlegt met haar burgers en cliënten. Eerder al heeft de kamer bij de WMO toe laten voegen "in ieder geval cliënten of hun vertegenwoordigers".

De LCR stelt voor hieraan toe te voegen "waaronder in ieder geval mensen met een beperking.

De LCR stelt voor dat artikel 47 van de Participatiewet uit te breiden met de zinsnede (na ... deze wet): "waaronder in ieder geval mensen met een beperking of hun vertegenwoordigers".

Monitoring en verantwoording

De regering is er verantwoordelijk voor dat dit VN-verdrag goed wordt geïmplementeerd en legt daar ook verantwoording over af. Uiteraard binnen Nederland, maar zeker ook internationaal. De LCR verbaast zich erover dat de regering geen concrete doelen stelt die worden gemonitord en waarover vervolgens verantwoording kan worden afgelegd of Nederland inderdaad inclusiever is geworden. Door met de door ons voorgestelde SMART-doelstellingen te werken voorziet Nederland in een monitorfunctie en is het een stuk eenvoudiger en transparanter te rapporteren over de wijze waarop Nederland voortgang boekt over de realisatie van het verdrag. Daarnaast wijst de LCR ook nog even op de pijnlijke beoordeling van Nederland door het VN-Kinderrechtencomité van afgelopen zomer. De LCR geeft er de voorkeur aan om over twee jaar een pluim te krijgen van de VN.

De LCR adviseert u de regering per motie te vragen om met een lijst te komen van meetbare ijkpunten waarop de voortgang van de realisatie van het VN-verdrag wordt gevolgd en hierover verantwoording wordt afgelegd.

Met vriendelijke groet,

Gerrit van der Meer
Voorzitter

C.c.: Vaste Tweede Kamer Commissie VWS

Samenstelling Landelijke Cliëntenraad

- **Landelijke cliëntenorganisaties:**

Vakcentrale voor Professionals / Christelijk Nationaal Vakverbond (VCP/CNV), Ieder(in) (vertegenwoordiger mensen met lichamelijke beperkingen), Ieder(in) (vertegenwoordiger mensen met verstandelijke beperkingen), Centrale Samenwerkende Ouderenorganisaties (CSO), Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV, publieke sector), Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV, private sector), Vertegenwoordiger organisaties van Minderheden (SMN, IOT), Landelijk Platform GGz/LOC,

- **Vertegenwoordigers van cliëntenraden:**

cliëntenraden SVB en UWV.

- **Vertegenwoordigers van de gemeentelijke cliëntenparticipatie:**

Mobility, cliëntenraden G4, vertegenwoordiger Dak- en thuislozen.